

## СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Ангел Георгиев Ангелов, преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“,

относно участието на гл. ас. д-р ДАНКА АПОСТОЛОВА БАЙРЯМОВА-АТАНАСОВА в конкурс за доцент по професионално направление 2.1. Филология (Български език – социалингвистика), обявен в Държавен вестник, брой 74, 21 август 2020 г.

Със заповед № РД 38-511 от 22.10.2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм назначен за участник в научното жури по конкурса за доцент с единствен кандидат гл. ас. д-р ДАНКА АПОСТОЛОВА БАЙРЯМОВА-АТАНАСОВА, а на заседанието от 05.11. 2020 г. беше определено да напиша своето становище.

Гл. ас. д-р Данка Апостолова Байрямова-Атанасова е родена през 1959 г. Завършила е немска езикова гимназия в град Бургас през 1978 г., след което е следвала специалността българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ и е завършила през 1984 г. със степен магистър. През 2001 г. е защитила образователната и научна степен доктор пред СНС на ВАК с дисертация на тема „Факийският говор“. Кандидатката е дългогодишен преподавател (от 1986 г. до днес) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, в Департамента за езиково обучение (по-преди Институт за чуждестранни студенти) в Катедрата - Български език и специализирано обучение за чужденци. В своята преподавателска дейност тя е пътувала и специализирала многократно в чужбина – в Германия, в Австрия, в Гърция. Владее отлично немски език, а така също и руски, и гръцки, а в по-малка степен полски и испански. Опитът ѝ на преподавател по български език за чужденци е безспорен и ѝ отрежда мястото на един от най-добрите специалисти в тази област у нас и в чужбина. Данка Апостолова е известно име сред запознатите с програмите за двустранно академично сътрудничество, защото прилага и на теория, и на практика съвременните стандарти за чуждоезиково обучение. Голяма част от този опит е придобит в интеркултурна среда в България и в чужбина, и особено по време на работата ѝ в лекторатите по български език и култура.

Научната продукция на д-р Данка Апостолова е значителна и напълно отговаря на академичните изисквания за доцентско звание. Бих разделил тази продукция в две направления – първо, трудове по диалектология и социалингвистика и, второ, трудове по теория и практика на чуждоезиковото обучение, някои от които са освен със социалингвистична и с психолингвистична ориентация.

Сред трудовете по социалингвистика на първо място следва да се постави тук представеният хабилитационен труд „Бургаският език на преселници от Източна Странджа“. Това е едно ново социалингвистично изследване, което издига пристига на вече утвърдената българска школа по социалингвистика на още по-високо равнище.

Началото на тази школа е поставено от изследването на М.Виденов и Б. Байчев за Велико Търново и не е случайно, че тази школа, към която винаги се е числяла и д-р Данка Апостолова, се нарича още Школа на Виденов. В този академичен кръг последваха още изследвания върху социолингвистичните особености и говорните практики на преселници от Гевгели (Сверна Македония) в София, на пришълци от западните покрайнини също в София, на градския език в Смолян, на езиковите нагласи на езика в семейна среда, на социолингвистичните аспекти на общуването в град Криводол, а тъка също и във Видинско, в Банат, в Украйна и т.н.

Това изследване на д-р Данка Апостолова, което е посветено на социолингвистичната ситуация в град Бургас, съчетава най-доброто в областта на българската социолингвистика и намирам неговата завършена реализация за значителен научен принос. Теренът е нов, източнобългарските градове досега не са били проучвани със социолингвистични методи, а подобна стъпка беше отдавна очаквана от специалистите в тази област. Изследването включва наблюдения и анкети за самонаблюдения и самооценки относно промените на речевото поведение, произтичащи при преместването на езиковите носители в Бургас. Показани са и точни данни за езиковите нагласи на респондентите към родния говор, към градската реч и към книжовния език. Анкетиранията лица произхождат от Източна Странджа, от област, която заема крайната югоизточна част на Бургаски окръг. Така във фокуса на изследването попадат преселници от историческата област Хасекія, ядро на източностранджанския (малкотърновския/хасекійския) диалектен ареал, който е изследван в диалектоложки план още от Л. Милетич. Третата глава на изследването описва именно този говор, наричан още малкотърновски. Четвъртата част е социолингвистична, защото е посветена на количествени изследвания на езиковите променливи. Проследени са 12 зависими (лингвистични) променливи, маркери, някои от които откриваме и в други изследвания, но някои са нови за социолингвистиката, защото са типични именно за град Бургас и за изходните диалекти на пришълците. В четвърта глава на този труд е представено честотното вариране на средните стойности на зависимите социолингвистични променливи. Всъщност това са засечените резултати, наричани още ковариации, визуализирани в диаграми, като особеност на това изследване е включването не само на социални, но и на текстови и позиционни фактори в рамките на независимите променливи, определящи вариантността на езиковите признаци (зависимите променливи). Диаграмите са подкрепени с конкретни примери от корпусите на транскирибирана реч. Диаграмата с номер 17 показва обобщени резултати, даващи възможност за съпоставка и изводи за значението на социолингвистичните променливи.

Отношенията книжовно-некнижовно в говорната практика на бургазлии се изследват и в следващата пета глава на хабилитационния труд. Тук в статистическите процедури са включени както социолно-демографски фактори – пол, възраст, образование, така и ситуативни признаци, като са засечени и взаимните зависимости между факторите по отношение на всяка една променлива. Подобно задълбочено изследване и подобно използване на статистически процедури досега не е правено в нашата социолингвистика и

прилагането на такъв инструментариум, според мене, е новаторско за хуманитарните изследвания. Резултатите от това емпирично изследване са онагледени с двадесет диаграми. Върху тези диаграми и от така представените резултати биха могли да се направят още множество изводи, които, вярвам, изследователката ще представи в следващи разработки. Както вече казах, намирам, че изследването представлява забелжителен научен принос. Останалите представени за конкурса студии и статии по диалектология и социоллингвистика показват закономерното израстване на кандидатката в областта на социолингвистичните методи и знания.

В областта на методиката на чуждоезиковото обучение д-р Данка Апостолова също има значителни приноси. Сред тях бих изтъкнал студиите „Българският език през погледа на немскоговорещи“, „Контактният език и контрастивният подход при изучаването и преподаването на чужди езици от перспективата на учещите“; статиите „Ориентационни фактори при изучаването на български език в академична небългарска езикова среда“, „Нагласи (атитюди) към кирилицата при овладяването на български език като чужд“, „Вътрешноезикова интерференция при употребата на категориите род и число на имената в българския междинен език на немски говорещи“. Тук следва да се посочат и една серия статии, показващи интерференцията между езиците български и немски, настъпващи в процеса на езиковото обучение. Анализите показват, че интерференцията засяга редица морфологични категории и фонетични принаци. Изследванията на тези последици от езиковите контакти в условията на академичния билингвизъм и при чуждоезиковото обучение почиват и върху наблюдения над културологични аспекти и психологически нагласи. Тази материя се познава задълбочено от д-р Данка Апостолова и безспорно е свързана с нейния значителен преподавателски опит.

В заключение ще изтъкна убеденото си мнение, че гл. ас. д-р Данка Апостолова Байрямова-Атанасова заслужва да бъде избрана за доцент. Тя работи добросъвестно и целенасочено в областта на социолингвистиката и преподаването на български език на чужденци. Работите ѝ са познати и се цитират и у нас, и в чужбина. Хабилитационният ѝ труд вдъхва респект.

Въз основа на изтъкнатите достойнства на кандидата подчертавам, че моето мнение е положително и предлагам на почитаемото научно жури да предложи на Факултетния съвет на Факултета по славянски филологии при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ да избере за доцент гл. ас. д-р Данка Апостолова Байрямова-Атанасова по направление 2.1. Филология (Български език – социоллингвистика).

3.01.2021 г.

Проф. дфн Ангел Ангелов